

Bra vård och bättre hälsa

Hälsa- och sjukvårdspolitiskt
handlingsprogram för
Östgötamoderaterna
2019-2022

Moderaternas handlingsprogram inför mandatperioden 2019-2022 består av två delar. Ett hälso- och sjukvårdspolitiskt program och ett regionalpolitiskt program.

Tillsammans utgör de våra ambitioner för Östergötland och är ett komplement till det lokala handlingsprogrammet i kommunen där du bor och den nationella politik som vi vill föra genom riksdag och regering.

Innehållsförteckning

Inledning	6
Enkelt att få rätt vård i tid	8
Enkelt att komma i kontakt med vården	9
Informations- och bemötandegaranti	13
Kapa vårdköerna	15
Ökad möjlighet att välja vård	17
När livet "skaver"	19
En vård och omsorg nära dig	22
Bättre vård och omsorg för de mest sjuka äldre	24
Mer vård i hemmet	26
Satsa på vårdcentralerna	28
Stärk vården för människor med kroniska sjukdomar	30
Korta väntetiderna för cancersjuka	32
Bättre vård av våldsutsatta personer	34
Använd patienternas resurser – se det friska	36
Satsa på vårdens medarbetare	38
Attraktiv arbetsgivare	39
Bra ledarskap – en förutsättning för bra vård	43
Bra vård – i hela Östergötland	46
Vård med hög kvalitet och som bidrar till en bättre hälsa	47
En hälso- och sjukvård att vara stolt över	50
Sjukhus som kompletterar varandra	52
Hälso- och sjukvården bidrar till att utveckla Östergötland	55
Hållbar vård och omsorg	58
Från vård till hälsa	59
Hållbar miljö	63
Långsiktigt hållbar ekonomi	65

Inledning

Att kunna ha en god hälsa och att få en bra vård den dagen man själv eller någon anhörig blir sjuk, och att kunna leva ett gott liv trots sjukdom, är något av det viktigaste i våra liv. De allra flesta värderar detta högt, samtidigt som vi har olika prioriteringar om vad som är viktigast just för mig, när jag möter vården.

Moderaterna tror på människors kraft och utvecklingsmöjligheter. Vår politik och våra idéer grundar sig i att alla människor ska kunna använda sin kraft och utvecklingsmöjlighet. Exempelvis genom att du som patient ska kunna välja vårdcentral eller vård på andra sätt, men även att du som arbetar inom vården ska kunna välja arbetsgivare och ha möjlighet att påverka ditt arbete och din vardag. Vår idé är att låta varje individ växa i sina styrkor, i solidaritet med varandra, och nå sin fulla potential.

Vi har en tydlig idé och vision om en bättre vård, där människors egenmakt och drivkraft får plats. Vi vill att den idén och visionen även ska prägla vår politik som rör kompetensförsörjning och personalpolitik. För oss finns det inget egenvärde i att alla ska arbeta inom den offentliga vården. Vi ser att privata alternativ av olika slag förbättrar och stimulerar vården. Vi tror att vården blir bättre av en ökad mångfald, som lyfter fram människors olika kvaliteter för att skapa en verksamhet som utgår från en allt mer personcentrerad vård.

Även om vi gärna ser en mångfald av arbetsgivare är det för oss självklart att den offentliga sjukvården ska vara en så attraktiv arbetsgivare som möjligt. Vi ser också att det finns frågor, exempelvis kompetensförsörjning och kvalitetsuppföljning, där det finns ett politiskt ansvar och som berör alla vårdgivare, oavsett vem som är ägare.

För oss moderater är det självklart att ta nästa steg och utveckla

vården, mot en personcentrerad vård som sätter den enskilda personen i centrum. Det är en naturlig utveckling av de förbättringar av vården vi har kunnat se när vi har drivit frågor som valfrihet, mångfald av vårdgivare, bättre tillgänglighet och dramatiskt kortade väntetider. Vi måste nu ställa om synsättet så att vårdens medarbetare också ser hela människan bakom patientens sjukdom. Vårdens olika delar och professioner behöver utveckla samarbetet så att man bättre tillgodoser hela människans medicinska behov vid varje vårdtillfälle.

Sverige ska ha en trygg hälso- och sjukvård i hela landet, där människors vårdbehov tillgodoses genom hela livet. Vi sätter alltid människan före systemen och i vårt Sverige har alla tillgång till en gemensamt finansierad sjukvård av hög kvalitet och ges i enlighet med vetenskap och beprövad evidens. Vården ska alltid ges efter behov och vara likvärdig, oberoende av betalningsförmåga, kön, härkomst, sexuell läggning, religiös tillhörighet eller annan bakgrund. Höga ambitioner i välfärden förutsätter hållbar finansiering samt ordning och reda så att varje skattekrona används till största nytta för patienten.

Enkelt att
få rätt vård i tid

För en del människor är kontakterna med hälso- och sjukvården något som behöver ske ofta och regelbundet, men för de allra flesta östgötar är sjukvård något som man behöver någon gång ibland. När en olycka inträffar. Vid tillfällig sjukdom eller ohälsa. Eller vid behov av vaccinationer eller intyg. Då är det viktigt du som patient kan få kontakt med sjukvården - snabbt och enkelt. Den sjukvård som vi har i Östergötland är i regel bra – när man väl får tillgång till den. Det är därför A och O att sjukvården är lättillgänglig för alla.

Man ska som patient alltid få veta vart man ska vända sig och vem som är ansvarig om man har frågor kring sin sjukdom eller behandling. Det är aldrig patienten som hamnar fel, det är vården som ska lotsa rätt.

Tillgänglighet handlar inte bara om att få vård i rimlig tid, utan också om att lokalerna ska vara lättillgängliga. Det innebär även att den vård som medborgarna ofta har behov av finns nära och vården ska vara möjlig att nå när behovet uppstår. Det är också viktigt att den information som patienten får ska vara begriplig, för alla. Vården ska i sitt bemötande alltid utgå ifrån vad som är viktigt för patienten. För att nå ditt behöver vi genomföra en rad förändringar av hälso- och sjukvården i Östergötland.

Enkelt att komma i kontakt med vården

Sättet att kontakta vården har snabbt förändrats. Från att tidigare mest ha handlat om att ringa och vänta i telefonköer väljer nu allt fler att ha sin första vårdkontakt digitalt. Man ”googlar” sina symptom eller loggar in sig på en digital app för att få kontakt med vården, eller så ringer man exempelvis 1177. Man vet oftast inte var den läkaren eller sköterskan befinner sig, det är heller inte det viktiga. Att få ett snabbt svar på vad som är orsaken till problemet, eller att få ett recept eller ett intyg skrivet är det som är relevant. Det här ställer stora krav på vilken service och vilka

tjänster som vården i Östergötland kan leverera. Vi vill att alla ska ha möjlighet att få kontakt med vården snabbt, oavsett om det handlar om digitala besök i form av videosamtal eller chatt, ett telefonsamtal eller ett besök på vårdcentralen eller sjukhuset.

De allra flesta har fortfarande sin första vårdkontakt med primärvården, det är därför extra viktigt att det är enkelt att komma i kontakt med sin vårdcentral, oavsett om man ringer, besöker eller använder sig av någon webbtjänst. Primärvården bör erbjuda flera och flexibla lösningar såsom ökade öppettider, kvälls- eller helgtider eller kontakt via telefon/internet. Var man än befinner sig ska man via digitala tjänster kunna ha kontakt med just sin vårdcentral, som känner patienten bäst och på det sättet kan behålla kontinuiteten i vården.

Ett samordningsansvar för patienter bör införas, så att patient och anhöriga alltid vet vart man ska vända sig. Primärvårdens roll ska bland annat vara att knyta samman vården kring patienten. Patienter och anhöriga ska kunna få en fast vårdkontakt exempelvis genom läkare eller kontaktsjuksköterska.

1177 är ett verktyg för att öka tillgängligheten genom en snabbare och mer direkt kommunikationsväg in i vården och behöver därför stärkas. Det ska också vara möjligt för 1177 att hjälpa patienter med tidsbokning på vårdcentral. Men den möjligheten ska också finnas digitalt, där patienten själv ska kunna boka sin tid. Det ska vara möjligt att boka tider, inte bara samma dag, utan också för besök man vill planera in längre fram, exempelvis för en kontroll eller förnyelse av recept.

”Ett samtal ska räcka” eller ”en dörr ska räcka” innebär att det inte ska vara patientens ansvar att staka ut sin väg genom vården. Vården, oavsett om kontakten har skett via telefon, genom besök inom primärvården, via akuten, på internet eller inom specialiserad verksamhet, ska ombesörja att nästa besökstid bokas och att det bokas på rätt instans. Planerade återbesök

och kontroller ska genomföras inom den tid som är medicinskt motiverad. Patienten ska informeras om förväntad väntetid till första möte med läkare liksom vid förseningar. Bokning, planering och uppföljning ska finnas tillgängligt via digitala plattformar som webb och appar.

- Det ska vara enkelt att komma i kontakt med sin vårdcentral, oavsett om man ringer, besöker eller använder sig av någon webbtjänst.
- Primärvården bör erbjuda flera och flexibla lösningar såsom ökade öppettider, kvälls- eller helgtider eller kontakt via telefon/internet.
- Ett samordningsansvar i primärvården införs för att ge patienter en fast vårdkontakt.
- Det ska vara möjligt för 1177 att hjälpa patienter med tidsbokning på vårdcentral
- Patienten ska själv kunna boka sin tid till vårdcentralt digitalt
- ”Ett samtal ska räcka” eller ”en dörr ska räcka” – det ska inte vara patientens ansvar att staka ut sin väg genom vården.
- Bokning, planering och uppföljning ska finnas tillgängligt via digitala plattformar som webb och appar.

Informations- och bemötandegaranti

Trots att den svenska hälso- och sjukvården håller mycket hög kvalitet fortsätter antalet klagomål att öka. Många rapporterar om brister i bemötande och bristfällig information till patienter och närstående. Att lösa den knuten är en av de viktigaste uppgifterna för att klara morgondagens vård. Vi vill därför införa en Informations- och bemötandegaranti, som säkerställer att patienten får en tydlig information för egna beslut och stöd i sin sjukdomsprocess. Garantin ska också säkerställa att patienten får ett professionellt bemötande i alla sina kontakter med vården. Detta ska ske genom ett löfte till medborgarna med tydliga gränser och ett motsvarande uppdrag till vården.

Den vårdsökande ska vid varje vårdkontakt få besked om när och var nästa vårdkontakt (besök, undersökning eller operation) kommer att ske, ett så kallat ”erbjudande direkt”. Ingen patient ska behöva vänta längre på behandling eller besök till den specialiserade vården än vad som är medicinskt motiverat. Om patienten anser att väntetiden är för lång ska verksamheterna erbjuda och praktiskt ordna vårdkontakt hos annan vårdgivare i Östergötland eller annan region/landsting. Man ska kunna följa sitt vårdärende på nätet, där man bland annat ska kunna se status på remiss. Det är också viktigt att patienter får en tydlig återkoppling inom rimlig tid, vad gäller till exempel undersökningsresultat och provsvar.

Patienten ska också ha rätt till en skriven behandlingsplan som är tydlig och begriplig för patienten. Den ska redogöra för vad som är planerat att ske närmast och vid vilken tidpunkt. Patienter ska, med få undantag, kunna välja eller påverka tider för kommande återbesök eller remissbesök.

Vården ska kontinuerligt mäta och följa upp patientens upplevelse av vården, det kan gälla både bemötande och information men också hur nya mediciner och medicinteknisk utrustning fungerar för den enskilde patienten. Allt för att kunna förbättra och utveckla vården för att ge bättre kvalitet, bemötande och information.

- Vi vill införa en Informations- och bemötandegaranti, som säkerställer att patienten får en tydlig information för egna beslut och stöd i sin sjukdomsprocess.
- Den vårdsökande ska vid varje vårdkontakt få besked om när och var nästa vårdkontakt kommer att ske, ett så kallat "erbjudande direkt".
- Om patienten anser att väntetiden till behandling eller besök till den specialiserade vården är för lång ska verksamheterna vårdkontakt hos annan vårdgivare i Östergötland eller annan region/landsting erbjudas.
- Patienten ska ha rätt till en skriven behandlingsplan som är tydlig och begriplig för patienten.
- Vården ska kontinuerligt mäta och följa upp patientens upplevelse av vården.

Kapa vårdköerna

Under Alliansregeringen halverades vårdköerna, under nuvarande regering har de istället fördubblats om vi ser till riket som helhet. Östergötland utgör inget undantag.

Alltför många patienter tvingas att vänta längre än tre månader på operation i specialistvården. Cancerpatienter erbjuds botande behandling om tre till fyra månader efter att diagnosen ställs – det kan då vara för sent.

Vården ska fungera och vårdköer ska i ett första steg halveras för att därefter tas ned till ett minimum. Primärvården och annan vård som finns nära människor ska stärkas för att kunna öka tillgängligheten och minska väntetiderna. Moderaterna vill införa en utvecklad kömiljard, för hela Sverige, som innebär att de verksamheter som klarar kraven på väntetider premieras. Den ska emellertid utformas på ett nytt sätt. Den ska vara bredare än tidigare och även innehålla exempelvis röntgen, psykiatri och laborietester.

- Vårdköer ska i ett första steg halveras för att därefter tas ned till ett minimum.
- Vi vill införa en utvecklad kömiljard för att korta vårdköerna.

Ökad möjlighet att välja vård

Vi tror att vården blir bättre när det finns en mångfald av utförare som är med och utvecklar den. För oss är det viktigt att alla ska kunna välja vård utifrån sina förutsättningar och behov. Vårdval ska därför finnas inom fler områden än primärvården. Valfrihet ska även gälla i fråga om specialistbedömningar respektive operationer och behandlingar, bland annat för att patienten på det sättet ska kunna påverka var och när vårdinsatsen ska göras. Vi tror att möjligheten att välja vårdgivare stärker patientens delaktighet. Regionen ska ställa tydliga krav för auktorisation och ha en systematisk uppföljning för att garantera en god och hög kvalitet för alla utförare, både offentliga och privata.

Valfrihet för varje patient att välja vårdgivare skapar också möjligheter för vårdens medarbetare att utvecklas, finna olika karriärvägar, kunna specialisera sig och få ökat ansvar med bättre löneutveckling. Det finns många kompetenta medarbetare inom vården. Det är viktigt att ta tillvara på deras kompetens och ge möjligheter till vidareutveckling.

- Vårdval ska finnas inom fler områden än primärvården.
- Valfrihet ska gälla i fråga om specialistbedömningar respektive operationer och behandlingar, bland annat för att patienten på det sättet ska kunna påverka var och när vårdinsatsen ska göras.
- Tydliga krav för auktorisation för vårdgivare och systematisk uppföljning av alla utförare.

När livet ”skaver”

Ibland blir inte livet som man tänkt sig, oavsett om man är ung eller gammal. Stress, oväntade händelser, sjukdom eller sorg drabbar oss alla någon gång. Mycket klarar vi av att hantera själva, men många gånger behöver vi stöd och hjälp. Hälso- och sjukvården har blivit allt viktigare för människor, även för psykosocialt stöd.

Psykisk ohälsa, som till exempel ångest och depression, är något som drabbar människor i alla åldrar och ger stora konsekvenser både för den enskilde och för det omgivande samhället. För barn och ungdomar kan det innebära att svårigheter att klara skolan och därmed bygga en bra tillvaro som vuxna. För vuxna, i yrkesverksam ålder, utgör psykisk ohälsa en växande andel av sjukskrivningsdiagnoserna. En ofta förbisedd grupp är personer med åldersdepression. I värsta fall kan den psykiska ohälsan leda till självmord.

Vi behöver därför samla och stärka insatserna för att möta den växande psykiska ohälsan i befolkningen. Väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatrien behöver kortas men vi behöver också stärka ungdomshälsorna och andra tidiga insatser mot lättare psykisk ohälsa. Vi vill därför överföra ansvaret för elevhälsan till regionen för att elevhälsan ska bli mer likvärdig över länet och bättre integrerad i den övriga hälso- och sjukvården.

Vården ska finnas där för den som behöver, men vi vill även arbeta för att stärka individens egen kraft att klara kriser. Genom att enkelt nå kurator, psykolog eller en sjukgymnast kan problem och oro ofta minskas. Alla vårdcentraler i Östergötland har idag krav på psykosocialkompetens. Vi vill att den ska vara så enkel som möjligt att komma i kontakt med. Man bör inte ha remisstväng för att komma till exempelvis sjukgymnast. Vid allvarliga kriser vill vi att det ska finnas vuxentraumateam för att skapa ett bättre och mer sammanhållet omhändertagande.

Det finns idag ett antal digitala stöd som hjälp vid psykisk ohälsa. Kognitiv beteendeterapi (KBT) via nätet är en beprövad metod som bör kunna utvecklas mer. I Västra Götaland har man infört en virtuell ungdomsmottagning. Det har gjort att många fler unga vågar kontakta ungdomsmottagningen. Vi vill att detta införs även i Östergötland.

Hälso- och sjukvården kan och ska dock inte göra allt, många gånger är det viktigare att andra strukturer så som sociala nätverk, föreningsliv, skola och arbetsgivare finns där och kan stötta för de vardagliga händelser som vi alla råkar ut för. Hälso- och sjukvården och Region Östergötland har ett viktigt uppdrag att skapa samverkan mellan olika aktörer för att lyfta frågor som handlar om psykisk hälsa och ohälsa.

- Satsa på tidiga insatser för människor, i alla åldrar, som drabbas av psykisk ohälsa.
- Korta väntetiderna till barn- och ungdomspsykiatrin.
- Arbeta aktivt för att Region Östergötland ska överta ansvaret för elevhälsan från kommunerna.
- Utveckla stödet med psykosocial kompetens i primärvården.
- Införa vuxentraumateam
- Utveckla användningen av KBT via nätet.
- Inför en virtuell ungdomsmottagning.
- Skapa samverkan med andra aktörer för att belysa psykisk hälsa och ohälsa

En vård och
omsorg nära dig

För de allra flesta östgötar är sjukvård något som man behöver någon gång ibland, men för många människor är kontakterna med hälso- och sjukvården något som behöver ske ofta och regelbundet. Det kan vara att vi drabbas av sjukdomar som kräver omfattande undersökningar, behandlingar och rehabiliteringsinsatser som t ex cancer, stroke eller utmattningsdepression. Det kan vara att vi har en kronisk sjukdom som t ex diabetes, astma, KOL, neurologisk diagnos, långvariga smärttillstånd eller funktionsnedsättningar som kräver insatser och vård under hela eller större delen av livet. Vissa av oss, ofta när vi blir äldre, kommer att ha många sjukdomar och hälsoproblem samtidigt, med skiftande och komplexa behov av både vård och omsorg.

För dessa grupper räcker det inte enbart med att det är enkelt att få rätt vård i rätt tid – även om det är en förutsättning. Det krävs också att vården håller ihop och ser hela människan. Att hälso- och sjukvårdens olika delar klarar att samordna sig runt den enskilda människans unika behov, förutsättningar och önskemål. Det krävs ofta samverkan mellan regionen och kommunerna för att kunna erbjuda den sammanhållna vård och omsorg som individen behöver.

Det är också viktigt att vården och omsorgen är personcentrerad, det vill säga att den utgår ifrån den enskilda människans hela livssituation och inte enbart sjukdomen eller sjukdomarna. Eftersom vården är en sådan stor del av livet är det också viktigt att stärka förutsättningarna för egenvård, egen uppföljning av sjukdomen, kontinuerlig kommunikation med vården samt inflytande över var och när vården ges, och i vilken form, i syfte att stärka den egna hälsan. Här kan digitaliseringen spela en avgörande roll när det gäller att stärka människors egenmakt över hälso- och sjukvården.

Sveriges sjukvård, med en långt gången specialisering, är emellertid inte anpassad till att ge bästa möjliga vård till dem med många sjukdomar och komplexa behov. Hela kedjan av vård och omsorg, särskilt för kroniker och de mest sjuka äldre, måste därför prioriteras och stärkas, det gäller även den som drabbats av psykiska

sjukdomar. För att nå ditt behöver vi genomföra en rad förändringar av hälso- och sjukvården i Östergötland, liksom den kommunala omsorgen.

Bättre vård och omsorg för de mest sjuka äldre

Östergötland har, precis som övriga Sverige, en utmaning i att en allt större andel av befolkningen blir allt äldre. Att fler personer lever längre är mycket positivt men det innebär också att gruppen äldre äldre kommer att öka under kommande år vilket ställer högre krav på omfattningen av både sjukvården och den kommunala omsorgen.

Såväl regionen som kommunerna behöver därför särskilt fokusera på äldre med komplexa vård- och omsorgsbehov och det är viktigt att dessa patienter och deras anhöriga känner delaktighet i vården och omsorgen. Närståendes engagemang ska både uppmuntras och stödjas och ses som en värdefull resurs när patienten så önskar. Här har vårdcentralerna ett särskilt ansvar att hålla ihop vården kring den enskilde och vi vill därför att vårdcentralerna inrättar så kallade äldremottagningar som riktar sig till de mest sjuka äldre och deras behov.

En förutsättning för att vården och omsorgen ska fungera är att både patienten och dennes anhöriga, liksom samtliga aktörer runt den enskildes vård och omsorg, har relevant och adekvat information – oavsett om det är regionen eller kommunerna som har journalfört informationen. Att patienten har möjlighet att läsa sin journal på nätet är ett viktigt steg för att öka delaktigheten i den egna vården, men det finns fortfarande stora brister med att medarbetare inom vården och omsorgen inte kan se all relevant, och ibland livsavgörande, information. För att göra vården och omsorgen patientsäker är det därför avgörande att informationsutbytet kan ske smidigt, samtidigt som respekten för den enskildes integritet tryggas.

- Vården och hela vårdkedjan för de mest sjuka äldre måste prioriteras och stärkas.
- Inrätta särskilda äldremottagningar på vårdcentralerna i syfte att stärka vården för de mest sjuka äldre.
- Utveckla informationssystem som göra att medarbetarna inom vården och omsorgen kan få tillgång till all relevant information för att öka patientsäkerheten.

Mer vård i hemmet

I Östergötland har vi under långt tid legat långt framme när det gäller att utveckla olika former av avancerad sjukvård i hemmet. Samtidigt finns det stora möjligheter att ta ytterligare steg i framtiden och att göra den avancerade vården i hemmet mer likvärdig över länet. Den utvecklingen är viktig för att skapa en trygghet i det egna hemmet eller inom äldreomsorgen.

Ett särskilt viktigt utvecklingsområde är att Region Östergötland ska kunna erbjuda akuta hembesök av läkare för människor som har hemtjänst, hemsjukvård eller bor på särskilt boende i hela länet. Idag finns den servicen utbyggd i delar av Östergötland, men inte i hela länet.

Genom att fortsätta utvecklingen av digitala system som kan monitorera olika sjukdomar kan patienter, med stöd från vården, se till att man inte försämras i sin sjukdom och därmed kan besök på sjukhuset, exempelvis på akuten, undvikas. Ett exempel på område där det finns stor potential att låta fler patienter få sin vård i hemmet är Hälsodagboken som har utvecklats i Östergötland och där patienten själv kan följa och övervaka sin egen hälsoutveckling.

- Personer som har hemtjänst, hemsjukvård eller bor på särskilt boende ska ha möjlighet till akuta läkarinsatser i hemmet, i hela länet.
- Fortsätt utveckla olika former av mobil vård och digitala tjänster för att mer vård ska kunna ske i det egna hemmet.

Satsa på vårdcentralerna

Nyckeln för att få en bra vård och omsorg för de mest sjuka, och för att utveckla vården i människors hem, är en utbyggd och fungerande primärvård. Det har aldrig funnits så många läkare inom hälso- och sjukvården som det finns idag, däremot finns det en stor brist på läkare inom primärvården. Detta gör att många läkare som jobbar inom primärvården känner att deras arbetsbelastning blir ohanterlig. Det är därför viktigt att fortsätta utbilda fler allmänläkare, men också skapa förutsättningar för primärvården att få rimliga förutsättningar. För att skapa bättre kunskap och bidra till utvecklad samverkan ska också alla läkare under sin specialistutbildning tjänstgöra inom primärvården.

Genom att satsa på primärvården kan vårdcentralerna bli drivande i att utveckla olika former av vård i hemmet och få en verklig koordinerande roll kring den enskildes vård. Det är därför viktigt att de resurser som ges till vårdcentralerna möjliggör och stimulerar ett personcentrerat och processorienterat arbetssätt mellan vårdens olika delar. Att vården i framtiden mera tydligt ska utgå ifrån primärvården, genom en överföring av resurser från slutenvården, är en av de viktigaste slutsatserna i utredningen "Effektiv vård" (SOU 2016:2) som lämnats av Göran Stiernstedt. Genom ökade resurser till primärvården och tydliga målsättningar kan vårdteam med läkare, sjuksköterskor och andra medarbetare med geriatrisk kompetens tillföras. Utvecklingen av primärvården och den övriga nära vården är inte minst viktig för att minska antalet vård dygn i inom slutenvården och antalet besök på akut-mottagningarna.

- Fortsätt satsningen på att utbilda fler läkare inom allmänmedicin.
- Satsa på primärvården genom öka den andel av hälso- och sjukvårdens resurser som går till vårdcentralerna.

Stärk vården för människor med kroniska sjukdomar

Att leva med en kronisk sjukdom är något som påverkar hela livssituationen för den enskilde och den omgivande familjen. Detta gäller inte minst för barn som lever med en kronisk sjukdom där föräldrarna ofta får ta ansvar för att samordna en stor mängd kontakter som rör barnets sjukdom. Patienter med kroniska eller komplexa sjukdomar ska ha en utsedd kontaktperson inom specialistvården som koordinerar patientens väg genom vården. Vi vill till exempel inrätta strokekoordinatorer för att få en mer systematisk uppföljning och rehabilitering av patienterna under det första året efter ett insjuknande. För vissa grupper, t ex barn och unga med autismspektrumtillstånd och utvecklingsstörningar, behöver några vårdcentraler få ett särskilt uppdrag att möta just dessa patienter.

Samtidigt har personer som lever med en kronisk sjukdom ofta stor kunskap om sin sjukdom, vilket gör att dessa patienter, med rätt stöd från vården, ofta kan övervaka och monitorera sin vård vilket gör digitaliseringens möjligheter extra stora för just dem. Ett exempel på område där det finns stor potential att låta fler patienter få sin vård i hemmet är dialysvården i länet.

- Patienter med kroniska eller komplexa sjukdomar ska ha en utsedd kontaktperson inom specialistvården som koordinerar patientens väg genom vården.
- Ge några vårdcentraler specialuppdrag att utveckla kompetens för att möta vissa kroniska grupper, t ex barn och unga med autismspektrumtillstånd och utvecklingsstörningar.

Korta väntetiderna för cancersjuka

Under Alliansregeringen gjordes stora satsningar på att korta väntetiderna till cancersjukvården. Tyvärr ser vi att den utvecklingen inte bara har stannat av, den går åt fel håll under de senaste åren. Idag får mindre än hälften av alla östgötar som drabbas av cancer vård inom de tidsgränser som är satta vilket är bland de sämsta resultateten i landet.

En bra cancersjukvård handlar inte bara om möjligheten att få vård snabbt utan också om tydlig information, emotionellt stöd och bra rehabilitering. Arbetet med att korta väntetiderna till cancersjukvården och utveckla cancersjukvården behöver därför en nystart.

Patienter med cancer, eller annan känd allvarlig sjukdom, drabbas ibland av svåra akuta komplikationer och hänvisas i många fall till akutmottagning för att därifrån bli överförda till vårdavdelning. Dessa patienter ska kunna erbjudas ett snabbspår, utan att passera akutmottagningen, och behöver därför ges en individuellt utformad vårdplan som tydligt beskriver vart man ska vända sig när akuta problem inom ramen för den aktuella sjukdomen uppstår.

- Intensifiera arbetet med att korta väntetiderna inom cancersjukvården.
- Stärka rehabiliteringen under och efter cancersjukdom.
- Patienter med cancer eller annan känd allvarlig sjukdom ska kunna erbjudas ett snabbspår, utan att passera akutmottagningen.

Bättre vård av våldsutsatta personer

En grupp som är särskilt illa utsatt i samhället är de som utsatts för kroppsligt våld eller övergrepp. Indikationer finns på att följderna av övergreppen får djupa psykiska effekter och hela livssituationen försämras ofta drastiskt. Vi vill därför utreda vilka behandlingsformer som är lämpligast för att bota eller minska de bestående symptomen. Det är även viktigt att specialistvården har kunskap om effekterna av t.ex. sexuellt våld och ett nära samarbete med de organisationer som arbetar med brottsoffren.

- Utredda vilka behandlingsformer som är lämpligast för att bota eller minska de bestående symptomen orsakade av kroppsligt våld eller övergrepp.
- Säkerställa att specialistvården har kunskap om effekterna av t.ex. sexuellt våld och ett nära samarbete med de organisationer som arbetar med brottsoffren.

Använd patienternas resurser – se det friska

Allt för ofta ser sjukvården bara till det sjuka hos en patient och inte till allt det som fortfarande är friskt. Det gör att många som hamnar i sjukvården ofta känner sig sjukare än vad man egentligen är. Genom att ge patienten makten att själv styra mer över sin vård kan delaktigheten öka, och man kan faktiskt känna sig friskare, även om man är sjuk. Vi vill att fler ska ha ett stöd för egenvård, oavsett om det handlar om kunskap eller digitala tjänster.

Precis som vi kan sköta många av våra bankärenden själva idag kan vi, och kommer vi att kunna, göra mycket inom vården också. Det kan handla om allt från att boka tider på vårdcentralen och fylla i formulär kring sin hälsa digitalt innan man kommer till vården, till att sköta sin egen dialysmaskin. Patienten måste ses som en medspelare i vården. Begreppet ”spetspatienter” innebär att patienter och anhöriga blir experter på sin egen sjukdom och kan bidra till att utveckla vården. Region Östergötland bör ha en strategi för att utnyttja denna kompetens hos patienter och anhöriga.

Det handlar även om att se resurserna i de som är, eller har varit, patienter och vad de kan bidra med i hälso- och sjukvårdens utveckling. Vi vill att fler patienter ska vara en del av utvecklingen både när det gäller verksamheten, men också i ledning och styrning. På flera håll har man arbetat med patientombud, patientstödjare med mera för att lyfta patientens perspektiv tydligare. Det kan även handla om att stödja andra personer som drabbats av samma sjukdom.

- Utveckla stödet för egenvård.
- Utveckla tjänster och funktioner som involverar patienten i sin vård.
- Utveckla en strategi för ”spetspatienter” i vården.
- Tydligare lyfta patientperspektivet i ledning och styrning av vården.
- Utveckla mötesplatser för patienter med olika sjukdomar.

Satsa på världens
medarbetare

Kvalitet i all välfärdsverksamhet handlar ytterst om medarbetarna. En bra hälso- och sjukvård förutsätter medarbetare och utförare som har vilja, förutsättningar och förmåga att utveckla hälso- och sjukvården. Det förutsätter i sin tur en politik som möjliggör förändring och ställer krav på utveckling och förnyelse.

Svensk hälso- och sjukvård är mitt uppe i en transformation. I den är ledarskapet en nyckel till vårdens utvecklingskraft. Ett ledarskap för en modern vård innebär att se, och våga möta, de förändringar som sker. Nuvarande och framtida ledare måste därför stöttas för den förändring som detta innebär.

Attraktiv arbetsgivare

Det anges ofta att vården befinner sig i en bemanningskris. Detta beror dels på brist på tillgång till kompetens dels på felaktigt resursutnyttjande. Det råder brist på bland annat specialistsjuksköterskor, patologer och biomedicinska analytiker. Inom tio år kan det komma att saknas över 11 000 specialistsjuksköterskor i Sverige. Det finns utöver detta en brist på cirka 1 500 allmänläkare. Det försvårar bland annat en utbyggnad av den nära vården.

Det är tydligt att bristen på framför allt sjuksköterskor påverkar den vård som kan ges till patienterna. Vårdplatser måste stängas eftersom man inte har personal som kan bemanna dem. Framför allt drabbar detta verksamheter som drivs dygnet runt, alla årets dagar. Detta bidrar till en patientosäker vård. Därför är det extra viktigt är att regionen fortsätter att utveckla och använda verktyg och metoder för att rätt kompetens finns på rätt plats i rätt tid.

Vårdens arbetssätt står samtidigt inför stora förändringar. Den medicinska utvecklingen av mer kraftfulla läkemedel och den digitala utvecklingen kommer att leda till nya möjligheter och förmåga att ge avancerad och mer individanpassad vård, ibland på distans. Detta kommer medföra nya krav på kunskaper och

kompetenser hos vårdens medarbetare. Modern teknik ger direkt beslutsstöd och kommer att bidra till effektivare och mer patient-säker vård.

För att möta den här utvecklingen krävs det att vården – i synnerhet den offentligt drivna där bristerna ofta upplevs vara störst – blir en mer attraktiv arbetsplats. Då krävs det tydliga signaler att det ska löna sig bättre att utbilda och vidareutbilda sig. Det ska finnas tydliga möjligheter att kunna göra karriär och se en utveckling gällande ansvar och befogenheter. Det krävs också ett utökat inflytande, kortare beslutsvägar och förbättrad arbetsmiljö.

De bemanningsproblem som framför allt hälsosjukvården har idag måste lösas via olika insatser. Vi vill bland annat göra en generell höjning av ob-tilläggen. Verksamheter ska stimuleras och uppmuntras att själva kunna bemanna med egen personal under känsliga perioder, så som exempelvis semesterperioden. I dygnet runt-verksamheten på sjukhusen är schemaläggning kontra ledigheter också en stor fråga som kan kräva olika lösningar och större frihet att välja.

De medarbetare och chefer i ”första linjen”, som varje dag möter patienterna, behöver ges ett större ansvar, befogenheter och resurser för sitt arbete.

Fler möjligheter till att utvecklas och göra karriär inom vården måste finnas. Det ska löna sig att vidareutbilda sig och höja sin kompetens och sitt kunnande. Olika typer av karriärstegar finns redan idag inom vården, exempelvis på Strokeenheten på US, de bör utvecklas ytterligare och finnas i hela länet och prövas för olika yrkeskategorier.

Vi ska verka för att göra det enklare att jobba längre upp i åren, med fördelaktiga personalförmåner, olika arbetstidsmodeller och genom att ta hjälp av ny teknik och ergonomiska lösningar som besparar en del av det fysiskt tyngre arbetet.

Lämpliga arbetsformer för medarbetare över 67 år behöver utredas för att undvika att den gruppen istället går till bemanningsföretag på grund av ogynnsamma villkor i regionen. Kompetensutveckling ska även inkludera medarbetare som är över 67 år. Modeller med exempelvis seniora mentorer och handledare kan utvecklas ytterligare.

Vi ska arbeta för att fler kompetenser ska finnas inom vården, det kan handla om vårdadministratörer som avlastar sjuksköterskor, men även vårdlogistiker som bidrar med ny kompetens om hur patientens väg genom vården kan bli bättre och effektivare.

Administrativa uppgifter med dokumentation och uppföljning har medfört att allt fler kan ägna allt mindre tid till det man till huvudsak är utbildad för. Vi ska därför arbeta för att skapa fler digitala lösningar som underlättar arbetet inom hälso- och sjukvården.

Digitaliseringens utveckling kommer att innebära behov av nya arbetssätt. Där kompetens och resurser kan och bör spridas och delas. Redan idag analyseras svenska röntgenbilder i Australien. Med digitaliseringen kan i praktiken hela avdelningar ”monitöras” var som helst i världen. Patientens inflytande kommer att öka och innebära att man ställer andra krav på vården. Hälso- och sjukvården kommer att behöva möta patienten på de arenor där han eller hon vill vara, oavsett om det är ett videosamtal, chatt, mail eller personligt möte.

Vården blir även allt mer mobil, där vårdpersonal kommer hem till patienten istället för att patienten kommer till sjukhuset. Sköra patienter bör inte utsättas för de risker som ett sjukhusbesök innebär. Den här förändringen finns redan här. Vi måste se till att medarbetare, och fram för allt chefer, har rätt kunskap och verktyg för att möta denna utveckling. Vårdens medarbetare måste vara de som går främst i detta förändringståg, inte vara en bromskloss på slutet.

- Det ska löna sig bättre att utbilda och vidareutbilda sig.
- Ett utökat inflytande, kortare beslutsvägar och förbättrad arbetsmiljö.
- Generell höjning av ob-tilläggen.
- En nationell kompetens- och personalförsörjningsstrategi.
- Ge ansvar, befogenheter och resurser till medarbetare och chefer som varje dag möter patienterna.
- Ökade möjligheter att kunna utvecklas och göra karriär inom vården.
- Karriärstegar bör prövas för olika yrkeskategorier.
- Gör det enklare för den som vill och orkar fortsätta att arbeta inom vården efter 67 års ålder.

Bra ledarskap – en förutsättning för bra vård

Bra ledarskap och chefskap är nödvändigt för att få välfungerande välfärdsverksamheter som bidrar till att uppfylla uppsatta mål. Att leda och coacha andra medarbetare och få dem att växa är en viktig del av chefskapet, men det är även viktigt att chefen bidrar till en arbetsmiljö där goda exempel sprids och lyfts fram, där utvecklingskraften får komma till sin rätt och där medarbetarna ges inflytande över verksamhetens innehåll.

Chefer måste få större möjligheter att utveckla och leda arbetet på sin arbetsplats och inte överbelastas av administrativa uppgifter som kan skötas av någon annan. Hälso- och sjukvården ska därför tillhanda hålla goda stödsystem för regionens chefer som möjliggör, både för chefer och andra medarbetare, att fullfölja sitt uppdrag på ett bra sätt. Det innebär att exempelvis HR- och ekonomifunktioner måste flyttas närmare verksamheten och vara ett reellt stöd till chefer i hela organisationen. Även arbetsgruppens storlek är viktigt för att bidra till att göra chefskapet mer attraktivt och förbättra chefers arbetsmiljö.

Det är viktigt med ett närvarande ledarskap, som har kännedom om verksamhetens och medarbetarnas utmaningar och möjligheter.

För att säkra framtida förnyelse och ledning behöver hälso- och sjukvården i identifiera och stödja utveckling av medarbetare med intresse för att leda. Fler måste vilja och våga vara chefer inom hälso- och sjukvården. Det uppnås bara genom att göra ledarskapet attraktivt och tydligt. Det måste finnas tydliga och kända karriärvägar som gör det möjligt att bli ledare och chef. Goda ledare och chefer måste stöttas aktivt och ges möjlighet att utvecklas och vidareutbildas.

En annan strategi för att öka rekryteringsbasen för chefer är att redan på grundutbildningen ge studenter på vårdutbildningarna grundläggande kunskaper i ledarskap – och på så sätt visa att chefskap är en möjlig karriärväg. Det behöver också finnas möj-

lighet att börja utveckla ledarskapskompetens tidigt i yrkeskarriären och fortsätta att kompetensutvecklas under hela arbetslivet.

Nya arbetsätt med en mer mobil vård och ökad samverkan mellan olika vårdnivåer, men även en ökad digitalisering ställer nya krav på ledarskapet. Ledare och chefer på alla nivåer behöver kunskap för att möta dessa förändringar. Vi vill att chefer inom både den kommunala, regionala och privata vården och omsorgen i Östergötland ges en möjlighet att tillsammans utveckla sitt ledarskap för att möta morgondagens vård genom ett nytt ledarutvecklingsprogram.

- Gott ledarskap kräver träning, vidareutbildning och en plan för utveckling.
- Öka det administrativa stödet till chefer, i hela organisationen, för att möjliggöra för chefer att arbeta mer med utveckling av verksamheten.
- Ge studenter redan på vårdutbildningarna grundläggande kunskaper i ledarskap.
- Det ska finnas möjlighet att börja utveckla ledarskapskompetens tidigt i yrkeskarriären och fortsätta att kompetensutvecklas under hela arbetslivet.
- Utveckla ett gemensamt ledarutvecklingsprogram för att möta digitaliseringens utmaningar för chefer inom vård och omsorg i hela Östergötland, oavsett arbetsgivare.

Bra vård – i hela
Östergötland

Hälso- och sjukvården förändras ständigt. Vård som tidigare bara fanns på sjukhus kan man nu få i hemmet, exempelvis dialys. Andra sjukdomar som tidigare inte gick att bota, som exempelvis hepatit-C, kan man nu bli frisk från genom en läkemedelsbehandling på några veckor.

Allt fler överlever idag sin hjärtinfarkt eller sin cancersjukdom, men det innebär samtidigt att fortsatt kontakt med vården kan behövas livet ut. Genom att analysera gener kan man se exakt vilken cancersjukdom man drabbats av, och vården kommer därmed även att vara skraddarsydd efter just den patientens förutsättningar.

Sjukvården förändras hela tiden utifrån den medicinska och tekniska utvecklingen, men också utifrån vilka krav som vi människor ställer på livskvalitet, tillgänglighet och delaktighet.

Vård med hög kvalitet och som bidrar till en bättre hälsa

När du är sjuk är du extra sårbar och det är därför viktigt att den miljö som finns på våra sjukhus bidrar till en bättre hälsa och inte skapar ohälsa i onödan.

Det innebär inte minst att vi måste se till att våra vårdmiljöer har en bra hygien, idag drabbas allt för många av vårdrelaterade infektioner. Östergötland är sämst i landet när det gäller andelen patienter som har vårdrelaterade infektioner, vi har också allt för många som drabbas av trycksår. Det skapar stora problem för framför allt patienten som får en längre vårdtid, men även för vården i sin helhet. Vi moderateter vill ha en tydlig nollvision för vårdskador. Det handlar om att systematiskt arbeta med åtgärder i hela vården.

Vi vill ha ett tydligt fokus på vårdkvalitet, andelen vårdrelaterade

infektioner och trycksår ska minska i Östergötland. Det handlar även om att minska förskrivningen av antibiotika för att minska risken för multiresistenta bakterier.

Vi vet även att många patienter lider av näringsbrist, det gäller särskilt äldre personer. Kosten är viktig för att kunna ha en god hälsa. Därför är det extra viktigt att den mat som serveras på våra sjukhus håller hög kvalitet, är näringsriktig och aptitlig. Det behövs även ökad kunskap i hela vården om kostens betydelse för hälsan.

För den som vistas på sjukhus är det också viktigt att miljön är så hälsofrämjande som möjligt. Att få möjlighet att ha anhöriga nära, eget rum med egen toalett är några saker som bidrar till en bättre hälsa. Vårdrum med dagsljus, men även tv och nu mera wifi är självklarheter. Men även konst och färgsättning påverkar vår hälsa. Krav på en hälsofrämjande vårdmiljö bör uppmärksammas i framtida ny- och ombyggnationer av regionens vårdlokaler.

Sjukhus och vårdcentraler är en stor riskmiljö för de flesta. Därför ska man undvika att vistas allt för länge på sjukhus än nödvändigt. En av de viktigaste åtgärderna för att undvika skador i vården är därför att minska på överbeläggningar, att patienter får komma hem från sjukhuset i rätt tid och inte hindras av bristande korttidsboenden samt att utveckla den mobila vården på olika sätt. Många besök kan även göras på distans via digitala tjänster.

- Nollvision för vårdskador.
- Minskad förskrivning av antibiotika för att minska risken för multiresistenta bakterier.
- Ökad kunskap om kostens betydels för hälsan.
- Sjukhusmat som håller hög kvalitet, är näringsriktig och aptitlig.
- Vårdmiljö som bidrar till hälsa.
- Minskade överbeläggningar.
- Färre medicinskt färdigbehandlade kvar på sjukhus.
- Fler möjligheter till vård på distans.

En hälso- och sjukvård att vara stolt över

Östergötland har en hälso- och sjukvård att vara stolt över. Våra sjukhus har under en längre tid hamnat i topp när tidningen Dagens Medicin rankat kvaliteten på svenska sjukhus. Universitetssjukhuset i Linköping har blivit bästa universitetssjukhus tre år av fem. Likaså har Lasarettet i Motala hamnat på topp tre av mindre sjukhus vid återkommande tillfällen och Vrinnevisjukhuset har nått höga placeringar i kategorin mellanstora sjukhus.

Vi vill att all verksamhet, oavsett storlek eller driftsform, ska hålla en hög vårdkvalitet. Det kräver en ständig utveckling av sjukvården. Vi vet att verksamheter som arbetar med både forskning och utbildning utvecklas i högre grad. Idag finns forskning och utbildning över hela länet och vi ser att man kan fortsätta att utveckla detta ytterligare. Universitetssjukhuset är det naturliga navet för både forskning och utbildning, men genom att Vrinnevisjukhuset fått del av läkarutbildningen kommer det sjukhuset också att vara en central del även för läkarutbildningen.

Det finns stora möjligheter att utveckla en starkare forskning kopplat även till Vrinnevisjukhuset och Norrköping, men även vid Lasarettet i Motala. Genom en ökad samverkan mellan Campus Norrköpings starka områden som logistik, visualisering och äldrefrågor skulle nya spännande forskningsområden kunna växa fram i Norrköping. Vi vill exempelvis bilda en särskild forskningsfond mellan länets kommuner och Region Östergötland för gemensamma forsknings- och utvecklingsinsatser, fram för allt kring äldre patienter med många sjukdomar som behöver vård och omsorg från både kommunen och regionen.

- Våra tre sjukhus, och blivande Vårdcentrum i Finspång, ska hålla en hög vårdkvalitet.
- Utvecklad forskning och utbildning över hela länet.
- Universitetssjukhuset är det naturliga navet för både forskning och utbildning.

Sjukhus som kompletterar varandra

Våra sjukhus kompletterar varandra och ska serva hela länet, vi behöver ett sjukvårdssystem som håller ihop. Men sjukhusen behöver också finnas till för att möta de som bor närmast. Du som patient ska dock alltid garanteras en likvärdig och jämlik vård, oavsett var i länet du bor.

I Norrköping och på **Vrinnevisjukhuset** ser vi stora behov av att satsa extra på hjärtsjukvården. Hjärtsjukligheten är större i Norrköping och den PCI- verksamhet (ballongvidgning av hjärtats kranskärl som används vid akut hjärtinfarkt) som startades för ett antal år sedan bör därför utvecklas ytterligare. Det bör kombineras med ett samarbete med kommunerna, ideella föreningar och lokala företag för att förebygga och minska hjärtsjukligheten i befolkningen.

Universitetssjukhuset i Linköping ska fortsätta att utvecklas som högspecialiserade verksamhet inom alla områden. Allt mer specialiserad vård koncentreras till färre och färre platser i landet. US är ett av de mindre universitetssjukhusen i landet, för att kunna fortsätta att bedriva en högkvalitativ vård och möjliggöra för specialiserad vård även i fortsättningen måste US ha en välfungerande verksamhet.

Lasarett i Motala har med hjälp av bland annat privata entreprenörer under de senare åren utvecklas till ett mycket välfungerande sjukhus för framförallt planerad vård. Vi vill utveckla detta ytterligare.

Kommande **Vårdcentrum i Finspång** kommer att bli en viktig verksamhet för en fortsatt god samverkan mellan regionens verksamhet och kommunen. Vi tror att det finns ännu större samverkansmöjligheter i Finspång. Med inspiration från arbetet i Norrtälje och "TioHundra" (en unik samverkan inom hälso- och sjukvård och omsorg) ser vi att man bör gå vidare med en ännu djupare samverkan.

Vårdcentralen är och ska fortsätta vara den naturliga och självklara ingången till hälso- och sjukvården. Därför är det viktigt med tillgång till vårdcentraler i varje kommun och större tätort. Vi vill utveckla vårdcentralerna och den nära vården i hela länet, genom att fortsätta att satsa på utbildning av allmänläkarspecialister (distriktsläkare). Vi ser också gärna att vårdcentralerna profilerar sig och hittar områden där man kan utveckla sig för att bättre möta de behov som de listade patienterna har.

- Utveckla en starkare forskning även vid Vrinnevisjukhuset, men även vid Lasarettet i Motala.
- Utveckla PCI-verksamheten vid Vrinnevisjukhuset ytterligare för att förbättra hjärtsjukvården.
- Universitetssjukhuset i Linköping ska fortsätta att utveckla högspecialiserad verksamhet inom alla områden.
- Fortsätta utveckla Lasarettet i Motala med hjälp av privata entreprenörer.
- Fördjupad samverkan i Finspång, mellan region och kommun.
- Det ska finnas tillgång till vårdcentraler i varje kommun och tätort.

Hälso- och sjukvården bidrar till att utveckla Östergötland

Sjukvården, dels våra sjukhus, men även vårdcentralerna behöver bli en större och viktigare del av de samhällen de finns i. Hälsa- och sjukvården är en viktig arbetsgivare på sin ort, som bidrar till mer än bara arbetsplatser. Vi ser även att hälso- och sjukvården bidrar till en utveckling och kan vara en viktig del för tillväxt och ökad livskvalitet i hela samhället. Det finns stora möjligheter att utveckla och skapa företag och verksamheter utifrån den kunskap som hälso- och sjukvården bidrar med. Här behövs bättre mötesplatser mellan vården, näringslivet och akademien/forskningen för att göra det möjligt. Även ideella organisationer och patienter är viktiga det här arbetet.

Vi vill också verka för att Region Östergötland, på sikt, ska ta över ansvaret för sjukförsäkringen, sjukersättningen och arbetskadeersättning. Genom att resurserna för sjukvården samordnas med resurserna för sjukförsäkringen ges bättre förutsättningar och drivkrafter för vården att möjliggöra för människor att komma tillbaka till arbetslivet genom snabbare och bättre sjukvårdsinsatser.

- Skapa mötesplatser mellan sjukvården, näringslivet och akademien i syfte att skapa tillväxt och livskvalitet i hela samhället.
- Arbeta aktivt för att Region Östergötland ska överta ansvaret för sjukförsäkringen, sjukersättningen och arbetskadeersättningen från Försäkringskassan.

Hållbar vård och omsorg

För oss moderater är det viktigt att det är enkelt att få rätt vård i tid och att människor med svåra eller många sjukdomar möter en vård och omsorg som hänger ihop. Men hälso- och sjukvården är också en del av hela samhället. En bra hälso- och sjukvård, som ständigt utvecklas, är en förutsättning för en hållbar tillväxt, fler människor i arbete och god livskvalitet i hela samhället. Omvänt så påverkar samhällsutvecklingen i stort våra förutsättningar att få en bra hälso- och sjukvård i framtiden.

De närmaste åren kommer andelen äldre att öka kraftigt. Det, tillsammans med färre i yrkesverksam ålder, kommer ställa stora krav på hur vården och omsorgen utvecklas. Krav på både organisation, kompetensförsörjning, vårdens innehåll, men även på hur vi ska finansiera vården framåt.

Vi vet även att ett förändrat klimat och utmaningar för vår miljö kommer att ställa krav på hälso- och sjukvården. Nya sjukdomar kan komma att utvecklas i spåren av ett förändrat klimat, men vi måste också fundera över hur våra lokaler och fastigheter är utformade för att kunna möta ett förändrat klimat.

Det finns också risk för att fler resistenta bakterier utvecklas som kan innebära att antibiotika inte längre kommer att fungera i framtiden. Det kommer att innebära att operationer som idag anses självklara, som att byta en höftled eller knäled, kan vara förenat med livsfara om vi inte har ett hållbart perspektiv på dessa frågor.

Från vård till hälsa

En bra och jämlik hälsa är en av de viktigaste faktorerna för hållbar tillväxt, utveckling och välfärd. Omvänt finns ett samband genom att människors hälsa påverkas positivt om det finns möjlighet till bra utbildning och egen försörjning för alla. Sjukvården har här en särskilt viktig roll förbygga ohälsa genom råd och information. Därutöver måste vården och omsorgen vara samman-

hållen för att individen ska vara medskapare i sin hälsoutveckling i syfte att stärka den enskildes egenmakt över sin egen hälsa och sjukdom.

Hälsan grundläggs tidigt, därför ska föräldrarnas möjlighet att ge barnen en god start stärkas genom att stöd erbjuds, exempelvis via föräldrautbildningar. Det offentliga ska därför tillsammans med föreningsliv och andra aktörer förebygga psykisk och fysisk ohälsa hos barn och ungdom bland annat genom effektiv information om alkohol, narkotika, tobak, sexuellt överförbara infektioner, övervikt och fetma.

Idrott och motion har en särställning för hälsan och idrottsrörelsen har därför en väldigt viktig roll. Detta gäller både för barn och unga, men även för vuxna i särskilt utsatta miljöer, exempelvis asylsökande och nya svenskar. Därför behöver det offentliga ge tydliga uppdrag, för att till exempel erhålla föreningsbidrag, till idrottsrörelsen att arbeta med att stärka hälsan bland utsatta grupper.

Ensamhet innebär en ökad risk att dö i förtid, inte minst för många äldre. Många gånger identifierar sjukvården dessa personer, ofta när de söker vård för olika fysiska problem som i grunden bottnar i ensamhet och i många fall depression. Vi vill därför införa "social aktivitet på recept" för att motverka ensamhet samt öka hälsan och välbefinnandet hos äldre, genom att inspirera och stimulera till sociala aktiviteter.

Förutsättningen för att östgötarna ska ha en bra hälsa är att människor känner tilltro till sin egen förmåga, har tillit till andra människor och det omgivande samhället samt känner hopp och framtidstro. Därför är det viktigaste hälsoarbetet att vi har en bra skola som ger alla barn och ungdomar möjlighet att bygga en framtid och om att alla vuxna har ett jobb och en egen försörjning.

För att skapa en god hälsa och livskvalitet gäller det att vården ger samma chanser till alla, oavsett var man bor eller vem man

är. Idag finns skillnader exempelvis i behandlingsmetoder, förskrivning av läkemedel och tillgänglighet. Genom att vården och regionen tydligare följer upp, analyserar och agerar kan dessa onödiga skillnader minska och fler få chansen till en god hälsa och livskvalitet.

- Utveckla stödet till familjen och civilsamhället i syfte att stärka barn och ungdomars hälsa.
- Rikta särskilt stöd till idrottsrörelsen för att stärka hälsan bland barn och unga samt vuxna i utsatta miljöer.
- Inför ”social aktivitet på recept” som en metod för att minska ensamheten hos äldre.
- Ökat fokus på sjukdomsförebyggande åtgärder.
- Ge patienten större egenmakt att styra – och ansvara för – både sin hälsa och sjukdom.
- Regionen ska följa upp, analysera och agera för att minska onödiga skillnader i hälsa och livskvalitet.

Hållbar miljö

Hur hälso- och sjukvården fungerar har en stor inverkan på vår miljö och mycket kan göras för att minska vårdens negativa miljöpåverkan genom att tänka hållbart. Sjukvården ska därför ta sitt ansvar för att minska klimatpåverkan genom att intensivifiera arbetet för att ha en verksamhet som är fossilbränslefri, klimatneutral och klimatanpassad. Det innebär omställning till förnyelsebara energikällor, energieffektivisering, minskade transporter och minskad miljöpåverkan från medarbetarnas arbetspendling och arbetsresor. Finns miljövänliga alternativ ska dessa prioriteras, t.ex. inköp av miljöbilar.

Utöver att minska klimatpåverkan ska sjukvården arbeta för att minimera gifter i, och läckage från, verksamheten. Fokus ska vara på att minimera cancerogena, mutagena och reproduktionstoxiska ämnen. Även indirekta utsläpp som sker via upphandling ska minska. Redan i inköps- och upphandlingsskedet av kemiska produkter, livsmedel, varor och byggmaterial ska krav ställas för att gynna material som är giftfria.

Sjukvården ska ha en kretsloppsanpassad verksamhet. Ett område där Region Östergötland har ett särskilt ansvar är läkemedlens påverkan av miljön och människors hälsa. Därför vill vi att regionen tar fram en handlingsplan för minskad påverkan av skadliga ämnen, inklusive läkemedel, på yttre miljö och människors hälsa.

Många miljöproblem är direkt, eller indirekt, kopplade till användningen av naturresurser. Sjukvården ska därför förebygga att avfall uppstår och främja återanvändning. Region Östergötland har samma långsiktiga inriktningsmål som EU, vilket innebär minst 50 procent källsorterat avfall år 2020.

- Arbeta för att sjukvårdens alla verksamheter ska vara klimatneutrala.
- Tydliga krav vid upphandlingar för att minska miljöpåverkan.
- Ta fram en handlingsplan för hälso- och sjukvården för att minska påverkan av skadliga ämnen, t ex läkemedelsrester.
- Minst 50 % av allt avfall ska vara källsorterat 2020.

Långsiktigt hållbar ekonomi

Med allt fler äldre, och allt färre i yrkesverksam ålder, står hela samhället inför stora utmaningar att få de ekonomiska resurserna att räcka till. Det blir inte minst tydligt inom hälso- och sjukvården.

Under en längre tid har vi nu haft stark konjunktur och arbetsmarknad, vilket bidragit till ökade skatteintäkter. Vi kan nu se de första tecknen på en avmattning av svensk tillväxt. Arbetslösheten börjar stiga, om än från låga nivåer. Vi vet att sämre tider alltid slår hårdast mot de som har låg utbildning, utländsk bakgrund och bristande språkkunskaper. Segregationen fortsätter ihärdigt att förstärkas och hälsoskillnader förstärkas. I de områden där många lever i utanförskap har högkonjunkturen gått nästan spårlost förbi. Bostadsmarknaden skakar och oavsett om det beror på fundamentala eller psykologiska skäl kan det skapa oreda.

Höjd skatt löser inte framtidens utmaningar. Istället behöver vi bli fler som arbetar och betalar skatt, samtidigt som det krävs nya och annorlunda sätt att arbeta inom vården, där samverkan mellan olika verksamheter måste till. Vi tror att privata aktörer bidrar till att utveckla vården, gör den bättre och därmed också effektivare. Det handlar även om att nyttja de digitala lösningarna för att skapa nya sätt att möta vårdbehoven.

Hälso- och sjukvårdsverksamheten i Östergötland har under en längre tid brottats med ekonomiska utmaningar. Trots tillskott har många verksamheter inte klarat sina budgetmål. Vi ser med oro på den ekonomiska utvecklingen i hälso- och sjukvården. Med den ökande befolkningen, som blir allt äldre, kommer vårdbehoven att öka allt mer. Det kräver också investeringar i både lokaler, infrastruktur och kompetens.

Enligt Sveriges Kommuner och Landsting ökar kostnaderna väsentligt snabbare än det skatteintäkterna från och med 2015. Det gäller under förutsättning att kostnadsutvecklingen fortsätter följa det historiska mönstret, det vill säga öka i takt med de demo-

grafiska behoven och därutöver med ett tillägg på 0,5 procent i kommunerna och 0,9 procent i landstingen. Det kommer inte att gå ihop.

Om inga åtgärder vidtas skulle det uppstå ett gap mellan kostnader och intäkter på 59 miljarder kronor år 2021, varav 39 i kommunerna och 20 i landstingen. I kalkylen har vi räknat med att resultaten faller till 1 procent i både kommuner och landsting, vilket inte är långsiktigt hållbart. Vi utgår också från de föreslagna generella tillskotten i budgetpropositionen på 5 miljarder 2019 och ytterligare 5 miljarder 2020. Dessutom räknar vi med ungefär motsvarande ökning av generella statsbidrag år 2021.

Det beräknade gapet är ingen prognos utan en illustration av behovet av resultatförbättrande åtgärder. Det kommer bland annat att krävas omfattande effektiviseringar för att klara såväl ekonomi som kvalitet i verksamheterna.

För att möta utvecklingen behövs ökat fokus på att förebygga sjukdom och öka hälsan; digitalisering, närmare och enklare vård samt en utvecklad nära vård och primärvård.

För att klara de utmaningar vi står inför krävs ett tydligt politiskt ledarskap som bygger på tydliga mål, med en samlad ledning och styrning som utifrån en god omvärldsbevakning och framtidanalys fokuserar på nödvändiga åtgärder.

- Uppmuntra till nya arbetssätt, exempelvis digitala lösningar.
- Privata aktörer bidrar till att utveckla vården, göra den bättre och därmed effektivare.
- Ökat fokus på att förebygga sjukdom och öka hälsan; digitalisering, närmare och enklare vård samt en utvecklad nära vård och primärvård.
- God omvärldsbevakning och framtidsanalys.

